

Choroba i cierpienie są doświadczeniami powszechnie wpisanymi w ludzką egzystencję. Pandemia COVID-19 sprawiła, że w obliczu tych doświadczeń stało się nie tylko bardzo wiele pojedynczych osób czy też wspólnot rodzinnych, ale całe społeczeństwa. Zagrożenie wirusowym zakażeniem, choroba, śmierć stały się zjawiskami o charakterze globalnym. Społeczeństwa stanęły przed wyzwaniem pokonania pandemii. Zmultiplikowane zjawisko choroby spowodowało na nowo pytanie o fenomen cierpienia. Spojrzenie na pandemię już z pewnej perspektywy czasowej pozwala dojść do przekonania, że ludzkie i społeczne wysiłki w dużej mierze przyczyniały się do ograniczenia i zmniejszenia siły rażenia pandemii, z drugiej jednak strony – pozostaje, przynajmniej w pewnym stopniu, przekonanie o kruchości ludzkiej egzystencji oraz prawda, że cierpienie ciągle istnieje wśród ludzi, że mogą pojawiać się jego nowe postacie, związane na przykład z nowymi chorobami.

Apostolstwo Chorych, będące głównym tematem książki, jest wspólnotą, która od wielu lat staje w obliczu choroby, niepełnosprawności oraz słabości, także tych związanych z podeszłym wiekiem. Zostało założone w Niderlandach prawie 100 lat temu (dokładnie w 1925 roku) przez katolickiego księdza Wawrzyńca Jakuba Willenborga (Laurentius Jacobus Willenborg). Duchowa działalność wspólnoty rozwinęła się w wielu krajach Europy, a także Ameryki. Przez Francję dotarła w 1930 roku do przedwojennej Polski¹. Twórcą polskiej wspólnoty Apostolstwa Chorych był działający we Lwowie ks. Michał Rękas. Po drugiej wojnie światowej główna siedziba polskiego Apostolstwa Chorych została przeniesiona do Katowic, gdzie działa ono do dziś. W poszczególnych krajach Apostolstwo Chorych funkcjonowało przez wiele lat. Tak było na przykład we Francji. Z biegiem czasu działalność ta osłabła czy wręcz zanikła.

---

1 100-lecie polskiego Apostolstwa Chorych przypada na rok 2030. Numeracja miesięcznika „Apostolstwo Chorych” jest tak skonstruowana, że numer 1 przypada na rok 1930, co oznacza, że numerem 100 będzie oznaczony rok 2029. Taka numeracja sprawiła, że 50-lecie Apostolstwa w Polsce było obchodzone w 1979 r.

Godny szczególnego podkreślenia jest fakt, że w kraju założenia – w Niderlandach Apostolstwo Chorych funkcjonuje do dziś.

Od początku istnienia głównym celem Apostolstwa Chorych jest odkrywanie oraz wspólnotowe przeżywanie duchowego sensu cierpienia. Podstawowym wyrazem wspólnotowości nie tyle są różnego rodzaju spotkania, choć i takie są realizowane, ile raczej duchowa przynależność do wspólnoty oraz duchowa więź członków między sobą. Ta przynależność dokonuje się przez akceptację trzech duchowych warunków przynależności oraz posiada formalny charakter, polegający na wpisaniu się do tejże wspólnoty, mającej obecnie w Polsce charakter stowarzyszenia kościelnego. Trzy duchowe warunki przynależności do Apostolstwa Chorych brzmią – w aktualnym polskim ujęciu – następująco: „Osoba, która pragnie zostać członkiem Apostolstwa Chorych, powinna spełnić trzy warunki: 1. Przyjąć cierpienie z poddaniem się woli Bożej; 2. Znosić je cierpliwie, po chrześcijańsku, w zjednoczeniu z Jezusem, który się za nas ofiarował na krzyżu, ofiaruje się w Eucharystii i wciąż żyje w Kościele; 3. Ofiarować swe cierpienie Bogu w intencji przybliżenia Królestwa Bożego, za zbawienie świata, za Kościół i Ojczyznę, w intencji Ojca świętego”². Fenomenem Apostolstwa Chorych jest fakt, że warunki te istnieją praktycznie w niezmienionej formie od samego początku istnienia wspólnoty, czyli od roku 1925. Niderlandzki założyciel wymienia je po raz pierwszy w swoim trzecim z kolei liście do chorych, ze stycznia 1926 roku.

Niniejsza książka jest naukowym, dokonanym w dziedzinie nauk teologicznych, opracowaniem duchowego doświadczenia wspólnoty, jej założeń oraz działalności. Najkrócej formułując problem badawczy, poszukuje się tutaj odpowiedzi na pytanie: na ile sens cierpienia odkryty i przeżywany przez członków wspólnoty Apostolstwa Chorych ma dziś, po stu latach działalności, znaczenie zarówno dla pojedynczego człowieka doświadczającego choroby, jak i dla dzisiejszego Kościoła i społeczeństwa? Pytanie to jest aktualne z dwóch zasadniczych powodów. Po pierwsze, z punktu widzenia historyczno-socjologicznego

---

² Jest to wersja, która w polskim miesięczniku „Apostolstwo Chorych” jest drukowana na przedostatniej stronie niezmiennie od marca 2008 r. Taki ich kształt znajduje się w aktualnie obowiązującym Statucie; por. *Statut Apostolstwa Chorych* (zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu Polski 28.08.2020), rozdz. III, art. 5, pkt 3, 1 (Archiwum polskiego Apostolstwa Chorych, przy ul. M. Skłodowskiej-Curie 30/1; 40-058 Katowice). W francuskim miesięczniku trzy warunki przynależności (treściowo takie same, choć w wersji krótszej niż polska) były drukowane od pierwszego numeru wydanego w marcu 1929 r. Do dyskusji nad kształtem i brzmieniem tych warunków przyjdzie jeszcze wielokrotnie wracać.

można zauważyć zjawisko zanikania wspólnoty Apostolstwa Chorych w krajach, w których wcześniej działało prężnie; a więc zagadnienie aktualności założeń wspólnoty jest ważne. Po drugie, główne kategorie zawarte w trzech warunkach przynależności do Apostolstwa Chorych – przyjęcie cierpienia, znoszenie oraz ofiarowanie go – są współcześnie stawiane w stan oskarżenia. Formułuje się mianowicie podejrzenie o promowanie cierpiętnictwa, doloryzmu³, a także o odciąganie ludzi chorych od współczesnej medycyny. Mówi się dziś niejednokrotnie, że kto stara się promować Apostolstwo Chorych, stoi na antypodach rozwoju medycyny i technologii. G. O'Collins przywołał swego czasu szereg zastrzeżeń wobec kategorii ofiarowania, sam zresztą nie uznając tej kategorii za nieaktualną. Pisał:

U wielu Europejczyków i mieszkańców Ameryki Północnej jakakolwiek wersja ofiary budzi wstręt (...) W świecie zachodnim i poza nim mowa o ofierze wydaje się nie do pogodzenia ze współczesnymi «ideałami» samorealizacji i samospełnienia, «dobrego życia» lansowanego przez niekończące się reklamy i telenowele. (...) Najostrzejsza bodaj krytyka ofiarniczych interpretacji śmierci Chrystusa przychodzi ze strony współczesnego feminizmu. Niektóre feministyczne teolożki wysuwają zarzuty, że pewne tradycyjne przedstawienia Chrystusa jako niewinnej ofiary złożonej na przebłaganie za grzechy innych zostały nadużyte do legitymizacji cierpień niezliczonych kobiet⁴.

Według niektórych autorów kategoria ofiary jako „dobrego cierpienia” była wykorzystywana przez władze polityczne. Twierdzą oni, że dla niektórych władz cierpienie jest koniecznym „kozłem ofiarnym” dla utrzymania systemu polityczno-ekonomicznego⁵.

Problematyka wspólnoty Apostolstwa Chorych była już przedmiotem badań naukowych. Pierwszy raz została podjęta przez ks. Waldemara Durkę w ramach teologii duchowości. Owocem tamtych prac była rozprawa doktorska, opublikowana w 1998 roku pt. *Chrześcijańska postawa wobec cierpienia we-*

³ Por. B. Echard, *Souffrance spirituelle du patient en fin de vie, La question du sens*, Érès, Toulouse 2006, s. 122.

⁴ G. O'Collins, *Jezus nasz Odkupiciel. Chrześcijańskie ujęcie zbawienia*, tłum. J. Pocij, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2009, s. 149.

⁵ Poglądy takie przywołuje B. Echard, *Souffrance spirituelle du patient en fin de vie...*, s. 120.

dług idei Apostolstwa Chorych⁶. Autor postawił sobie za zadanie przedstawienie integralnej koncepcji chrześcijańskiej postawy wobec cierpienia⁷. Przedstawił w formie syntetycznej historię polskiego Apostolstwa Chorych, do początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku. Szkieletowo omówił trzy elementy postawy wobec cierpienia, czyniąc to zasadniczo w oparciu o teksty ks. Michała Rękasa, założyciela polskiego Apostolstwa Chorych, opublikowane w ramach miesięcznika „Apostolstwo Chorych” oraz znajdujące się w archiwach. Wskazał też krótko na formy wsparcia ludzi chorych i cierpiących ze strony wspólnoty Kościoła, rodziny i służby zdrowia. Książkę tę można uznać za ogólne wprowadzenie w badania nad Apostolstwem Chorych.

15 lat po opublikowaniu przywołanej wyżej pozycji ukazała się książka Danuty Lenik pt. *Misja ewangelizacyjna osób cierpiących*⁸, będąca opublikowaną wersją rozprawy doktorskiej pt. *Oddziaływanie ewangelizacyjne osób cierpiących w świetle czasopisma „Apostolstwo Chorych”*. Badania były prowadzone w ramach teologii pastoralnej. Autorka postawiła sobie za zadanie przedstawienie ewangelizacyjnych możliwości ludzkiego cierpienia⁹. Na tle szeroko rozumianego apostołatu w Kościele wskazała, na czym polega apostołstwo ludzi chorych realizowane przez modlitwę oraz przez usensownienie cierpienia. Omówiła także ideę apostołstwa miłosierdzia, realizowanego wobec ludzi potrzebujących. Ukazała formy zespołowego apostołstwa urzeczywistnianego przez ludzi chorych, czyli głównie wspólnotę Apostolstwa Chorych. Książka została przygotowana, podobnie jak w przypadku publikacji ks. Durdy, zasadniczo w oparciu o teksty ks. M. Rękasa¹⁰. Uwzględniono także w znacznym stopniu nauczanie Kościoła, zwłaszcza św. Jana Pawła II oraz Benedykta XVI. Powstała zatem publikacja o charakterze przede wszystkim pastoralnym.

W niniejszej książce wspólnota Apostolstwa Chorych zostanie ukazana całościowo. Najogólniej mówiąc, będzie tutaj wykorzystana metoda specyficzna dla nauk teologicznych, czyli analiza tekstów, na podstawie której zostanie

---

⁶ W. Durda, *Chrześcijańska postawa wobec cierpienia według idei Apostolstwa Chorych*, Drukarnia Monika, Kraków 1998, ss. 180.

⁷ Por. tamże, s. 10.

⁸ D. Lenik, *Misja ewangelizacyjna osób cierpiących*, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie Wydawnictwo Naukowe, Kraków 2013, ss. 336.

⁹ Por. tamże, s. 8.

¹⁰ Por. tamże, s. 10.

wyprowadzona oryginalna synteza. Tak ogólnie sformułowana metoda pracy wymaga bardziej precyzyjnych narzędzi badawczych, wykorzystywanych w poszczególnych subdyscyplinach teologicznych, ale także w innych naukach nieteologicznych, przede wszystkim humanistycznych i społecznych. Te narzędzia zostaną przedstawione poniżej wraz z prezentacją poszczególnych etapów procesu badawczego.

Na prawie 100-letnie doświadczenie Apostolstwa Chorych przyjdzie tutaj spojrzeć jako na pewne zbiorowe doświadczenie duchowe. Ksiądz prof. Marek Chmielewski, specjalista teologii duchowości, opracował integralną metodę personalistyczną, służącą w ramach teologii duchowości badaniu doświadczenia duchowego. Fundamentem dla tej metody jest personalizizm chrześcijański z jego całościowym spojrzeniem na osobę ludzką. Na jego podstawie uruchamia się proces badania doświadczenia duchowego, który przebiega w kilku etapach: fenomenologiczny opis doświadczenia duchowego, weryfikacja doświadczenia duchowego, obiektywizacja w świetle Objawienia i nauczania Kościoła, wreszcie odkrywanie, wyjaśnianie i ustalanie praw życia duchowego¹¹. Warto tu zauważyć, że zaproponowana przez ks. M. Chmielewskiego metodologia pracy dla teologii duchowości jest zbieżna z metodą zaproponowaną przez Jana Pawła II dla teologii moralnej. W encyklice *Veritatis splendor* Ojciec święty napisał: „Skoro moralność Kościoła musi mieć wymiar normatywny, nie może sprowadzać teologii moralnej do rzędu dyscypliny wiedzy ukształtowanej wyłącznie w kontekście tak zwanych nauk o człowieku. Podczas gdy te ostatnie zajmują się moralnością jako zjawiskiem historycznym i społecznym, teologia moralna – choć musi oczywiście wykorzystywać nauki humanistyczne i przyrodnicze – to jednak nie może być podporządkowana bez reszty wynikom obserwacji naukowej lub analizy fenomenologicznej”¹². W odniesieniu do teologii duchowości metodologię ujmuje się następująco: „dla uniknięcia redukcjonizmu potrzebne jest otwieranie się na wiele cząstkowych metod badawczych, ale jednocześnie potrzebna jest dbałość o tożsamość teologiczną dyscypliny; nie można ulec chęci całkowitego upodobnienia się

¹¹ Por. M. Chmielewski, *Metodologiczne problemy posoborowej teologii duchowości katolickiej*, Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2001, s. 180–200; J.K. Miczyński, *Współczesne ujęcia empirycznego charakteru teologii duchowości*, „Roczniki Teologiczne” 69 (2022), z. 6, s. 20–21.

¹² VS 111.

do innych i skądinąd wartościowych nauk humanistycznych¹³ oraz „tam więc, gdzie kończą się kompetencje wspomnianych nauk humanistycznych, otwiera się szeroka dziedzina refleksji teologicznej”¹⁴. Zbieżność metodologii teologii duchowości i teologii moralnej jest ważna dla niniejszej pracy, gdyż problematyka tych dwóch gałęzi teologicznych mocno się tutaj przenika, nie tylko w rozdziale szóstym, o czym przyjdzie jeszcze powiedzieć.

Książk M. Chmielewski zasadniczo odnosił swoją metodę do analizy doświadczenia duchowego pojedynczych osób. Tutaj metoda ta zostanie przeniesiona do analizy zbiorowego doświadczenia duchowego. Zastosowanie poszczególnych elementów metody opracowanej przez polskiego teologa zostanie zasygnalizowane w dalszych częściach niniejszego wprowadzenia.

Punktem wyjścia do badania doświadczenia Apostolstwa Chorych są źródła znajdujące się w trzech archiwach: w Bibliotece Uniwersytetu Nijmegen w Niderlandach¹⁵, w Francuskiej Bibliotece Narodowej im. F. Mitterranda w Paryżu, w której znajduje się archiwum francuskiego Apostolstwa Chorych oraz w archiwum polskiego Apostolstwa Chorych, ulokowanego obecnie w Katowicach. W niderlandzkim archiwum¹⁶ odnaleziono oryginalne pisma ks. W.J. Willenborga¹⁷, kierowane do ludzi chorych w postaci listów, wydawanych co miesiąc przez prawie 17 lat, od listopada 1925 do września 1942 roku.

¹³ J.K. Miczyński, *Współczesne ujęcia...*, s. 21.

¹⁴ M. Chmielewski, *Duchowość chrześcijańska na tle współczesnych koncepcji duchowości. Zarys problematyki*, „Roczniki Teologiczne” 64 (2017) z. 5, s. 177.

¹⁵ W Bibliotece Uniwersyteckiej w Nijmegen znajduje się specjalny dział: Centrum Dokumentacji Katolickiej (Katholiek Documentatie Centrum), który przechowuje, porządkuje i udostępnia archiwa, książki, broszury, czasopisma, materiały wizualne i dźwiękowe, pochodzące od osób i instytucji katolickich w Holandii. Kolekcje dotyczą życia katolickiego od 1800 r. Katholiek Documentatie Centrum, <https://www.ru.nl/kdc/kdc/> [dostęp: 1.10.2023].

¹⁶ W Centrum Dokumentacji Katolickiej znajduje się specjalny sektor poświęcony holenderskiemu Apostolstwu Chorych: Archief Ziekenapostolaat Archiefnummer: 699 Archiefnaam: ZIAP Sector: Kerkelijk en godsdienstig leven Soort archief: Instellingsarchief Datering: 1924–1990. Została tam stworzona lista dokumentów Apostolstwa Chorych. *Ziekenapostolaat*, https://www.ru.nl/kdc/bladeren/archieven-thema/subpagina-archieven-thema/kerkelijk-godsdienstig-leven/archieven_van/archieven_i/ziekenapostolaat/ [dostęp: 1.10.2023].

¹⁷ Archief Ziekenapostolaat, Plaatsingslijst: pozycje nr 10 do 12, s. 1: Ziekenbrieven. Getypt nr 10. 1925–1930, nr 11. 1931–1935, nr 12. 1936–1942. *Ziekenapostolaat*, https://www.ru.nl/kdc/bladeren/archieven-thema/subpagina-archieven-thema/kerkelijk-godsdienstig-leven/archieven_van/archieven_i/ziekenapostolaat/ [dostęp: 1.10.2023].

Listy te mają postać maszynopisu. Każdy ma objętość około 1,5 strony. Listów jest około 190¹⁸.

Listy do chorych wydawane przez francuskie Apostolstwo Chorych odnaleziono w Bibliotece Narodowej Mitterranda w Paryżu¹⁹. Są to kilkustronicowe broszury pod niezmiennym tytułem „Le Message. Organe Mensuel de l'Apostolat des Malades”, publikowane przez sekretariat francuskiego Apostolstwa Chorych. Były wydawane regularnie co miesiąc od marca 1929 do października 2002 roku²⁰. Analiza zawartości Biblioteki Mitterranda pod kątem materiałów dotyczących Apostolstwa Chorych doprowadziła do przekonania, że zarówno francuskie Apostolstwo, jak i Apostolstwo Chorych obecne w innych krajach nie doczekało się żadnego całościowego opracowania w języku francuskim, zarówno w aspekcie historycznym, jak i teologicznym²¹.

Jeśli chodzi o archiwum polskiego Apostolstwa Chorych, to należy stwierdzić, że źródła są bardziej rozbudowane, w tym sensie, że tzw. List do chorych z biegiem lat poszerzał swoje łamy, przechodząc od formy listu wydawanego jednoosobowo przez pierwszych sekretarzy polskiego Apostolstwa Chorych do rozbudowanego wspólnie miesięcznika „Apostolstwo Chorych. List do osób chorych i niepełnosprawnych”.

Wstępna analiza źródeł pozwoliła na sformułowanie tezy, że możliwe jest przedstawienie historycznego opisu działalności polskiego Apostolstwa Chorych z uwzględnieniem jego holenderskich korzeni. Do realizacji tego zadania potrzebna będzie analiza polskiego listu do chorych „Apostolstwo Chorych”, a także innych dokumentów znajdujących się w archiwum w Katowicach. Zostanie tutaj wykorzystana metoda badań historycznych w podstawowym zakresie. Opis działalności można roboczo nazwać zewnętrznym wymiarem duchowego doświadczenia Apostolstwa Chorych, który zostanie przedstawiony w rozdziale pierwszym. Będzie to – według metody ks. M. Chmielewskiego –

¹⁸ Dla potrzeb książki ustalono prosty sposób cytowania: Inicjał pierwszego imienia (w brzmieniu holenderskim), inicjał nazwiska, dwie ostatnie cyfry roku wydania listu oraz liczba wskazująca miesiąc, np. L.W. 26.1: to list wydany w 1926 r., w styczniu.

¹⁹ Por. Bibliothèque Nationale de France, <https://www.bnf.fr/> [dostęp: 1.10.2023].

²⁰ Por. *Notice bibliographique Le Message: organe mensuel de l'Apostolat des malades*, <https://catalogue.bnf.fr/ark:/12148/cb345348268> [dostęp: 21.07.2023].

²¹ *Notices bibliographiques*, <https://catalogue.bnf.fr/changerPage.do?motRecherche=Apostolat+des+malades&nbResultParPage=10&afficheRegroup=false&affinageActif=false&pageEnCours=1&nbPage=4&trouveDansFiltre=NoticePUB&triResultParPage=0&critereRecherche=0> [dostęp: 1.10.2023].

ów fenomenologiczny opis zbiorowego doświadczenia duchowego. Jego odpowiednikiem jest pierwszy człon podtytułu książki („100-letnie doświadczenie duchowe”).

Bardzo ciekawe okazały się wyniki wstępnej analizy tekstów holenderskiego założyciela Apostolstwa Chorych. Te badania polegały na: zdigitalizowaniu wszystkich pism, przetłumaczeniu ich w całości z języka holenderskiego na język polski oraz pierwszej ich lekturze, która ukazała bogactwo myśli teologicznej ks. W.J. Willenborga zrodzonej ze stałego spotkania z ludźmi chorymi. Listy te można potraktować jako świadectwo korzeni duchowego doświadczenia Apostolstwa Chorych. Są one ciekawym źródłem teologiczno-duchowym, które trzeba poddać pogłębionej hermeneutyce²². Należy podkreślić, że w środowisku holenderskim listy nie zostały nigdy teologicznie opracowane. Przekonanie to zrodziło się po przebadaniu archiwum holenderskiego Apostolstwa Chorych oraz po konsultacjach z osobami aktualnie odpowiedzialnymi za Apostolstwo Chorych w Niderlandach²³. Jeśli chodzi o wstępną analizę francuskich źródeł Apostolstwa Chorych pod kątem doświadczenia duchowego w wymiarze wewnętrznym, to zauważono, że nie wnosi ono istotowo nowych treści w zbiorowe doświadczenie duchowe i dlatego źródła te zostaną tu uwzględnione jako uzupełnienie w stosunku do myśli duchowo-teologicznej ks. W.J. Willenborga. Także polskie źródła doświadczenia Apostolstwa Chorych postanowiono uznać za uzupełnienie doświadczenia holenderskiego.

Ostatecznie pisma założyciela, uzupełnione o teksty z polskiego i francuskiego Apostolstwa Chorych, staną się głównym źródłem niniejszej publikacji. Zostaną poddane szczegółowej analizie teologicznej przede wszystkim pod kątem zgodności z przesłaniem biblijnym oraz nauczaniem Kościoła, ale także pod kątem ich aktualnej nośności we współczesnym Kościele.

Aby była możliwa taka pogłębiona analiza teologiczna, konieczne będzie wykonanie dwóch wprowadzeń: społecznego oraz antropologicznego. W ramach wprowadzenia społecznego zostanie zarysowany sposób podejścia współczesnych społeczeństw do choroby i cierpienia. Będzie chodziło o osadzenie doświadczenia duchowego Apostolstwa Chorych w aktualnych realiach. Jak już wspomniano, czas pandemii postawił z nową siłą pytania o samo cierpienie, o podejście do niego, o jego sens. Uaktywnił także w wielu społecznościach silne działania proeutanatyczne. Przy opisie społecznego kontekstu zostaną

²² Por. J.K. Miczyński, *Współczesne ujęcia...*, s. 17–18.

²³ Por. A. Bartoszek, *Śladami Apostolstwa Chorych*, ApCh 94 (2023) nr 10, s. 44–49.

też uwzględnione niektóre współczesne nurty filozoficzne, mające wpływ na postrzeganie cierpienia. Będzie trzeba zatrzymać się przy indywidualizmie, pogłębiającym samotność, sekularyzmie, coraz bardziej zamykającym człowieka na odniesienia transcendentne, oraz transhumanizmie i jego przekonaniu, że z pomocą najnowszych technologii możliwe stanie się usunięcie cierpienia z życia poszczególnych ludzi i całych społeczeństw. Zostanie to wszystko przedstawione w rozdziale drugim, który będzie opisem kontekstu funkcjonowania Apostolstwa Chorych we współczesnym społeczeństwie i stanie się swoistą prowokacją dla samego Apostolstwa Chorych. Pytanie o aktualność sposobu podejścia do cierpienia wypracowanego przez Apostolstwo zostanie wręcz wystrzeżone. Zostaną tu wykorzystane opracowania społeczne oraz filozoficzne.

Rozdział trzeci będzie miał charakter antropologiczny. W duchu personalizmu chrześcijańskiego, będącego – zgodnie z założeniami ks. M. Chmielewskiego – jedną z podstaw analizy doświadczenia duchowego, zostanie całościowo ukazana naznaczona cierpieniem choroby osoba ludzka jako taka. Człowiek bowiem odkrywa, że cierpienie nie jest tylko zwykłym doznawaniem bólu fizycznego, ale jest przeżyciem psychiczno-duchowym. Dlatego tak ważne okazują się dla chorego zarówno wsparcie psychiczne, jak i opieka duchowa, o której w obrębie samej medycyny mówi się coraz więcej. Te właśnie formy pomocy człowiekowi będą w tym miejscu przybliżone. Zostaną uwzględnione opracowania psychologiczne, ukazujące powiązanie ludzkiej psychiki z duchowością, opracowania medyczne, uznające wagę opieki duchowej w medycynie, a także opracowania personalistyczno-teologiczne, wskazujące na najgłębsze wymiary duchowości człowieka, w których dokonuje się spotkanie człowieka z Bogiem przez Jezusa Chrystusa w Duchu Świętym. W tych najgłębszych wymiarach człowieczeństwa realizuje się bowiem doświadczenie duchowe Apostolstwa Chorych.

Kolejne trzy rozdziały będą stanowiły główny trzon duchowo-teologicznego przesłania Apostolstwa Chorych, wydobytego zasadniczo z pism ks. W.J. Willenborga. Pierwszy raz od czasów życia założyciela będą one szeroko publikowane. Myśli niderlandzkiego księdza, uzupełnione o teksty francuskie i polskie są bazowymi źródłami wykorzystanymi w trzech zapowiadanych rozdziałach. Źródła bazowe zostaną zestawione ze źródłami ogólnoteologicznymi: Pismem św., tekstami liturgicznymi, dokumentami Kościoła oraz nauczaniem poszczególnych teologów, podejmujących zagadnienie cierpienia i choroby. W tych trzech rozdziałach będzie chodziło o realizację kilku zadań. Po pierwsze, zostaną odczytane pisma ks. W.J. Willenborga w świetle źródeł biblijnych oraz

dokumentów nauczania Kościoła. Po drugie, będzie przeprowadzona weryfikacja i obiektywizacja przesłania założyciela Apostolstwa. Te dwa zadania są spójne z metodą zaproponowaną przez ks. M. Chmielewskiego. Po trzecie, nastąpi próba uporządkowania myśli ks. W.J. Willenborga (jego listy nie są przecież systematycznym wykładem teologii), aby uczynić z niej – już w formie usystematyzowanej oraz biblijnie i doktrynalnie pogłębionej – podstawę teologiczną Apostolstwa Chorych. Po czwarte, zostanie pokazane, w jaki sposób przesłanie niderlandzkiego założyciela Apostolstwa Chorych zostało podjęte przez polską wspólnotę i na ile jest ono realizowane aktualnie. Tym trzem zapowiadającym tu rozdziałom odpowiada drugi, środkowy człon podtytułu książki – „Podstawy teologiczne”.

Warto teraz spojrzeć bardziej szczegółowo na zapowiadane trzy „teologiczne” rozdziały. W ramach rozdziału czwartego zostanie podjęta refleksja nad chystocentrycznością Apostolstwa Chorych. Człowiek, szczególnie wierzący, kieruje nieraz pytania o sens cierpienia w stronę Boga. Odpowiedzi na te pytania mogą być różne. Wspólnota Apostolstwa Chorych przynosi jedną z takich odpowiedzi. Będzie tu poddana analizie chrystologiczność i soteriologiczność tej odpowiedzi. Zostaną uwzględnione szczegółowe źródła biblijne, systematyzowane w oparciu o teologię dogmatyczną, szczególnie chrystologię oraz soteriologię.

W rozdziale piątym zostanie poddana analizie eklezjalność Apostolstwa Chorych. Będą tu poszukiwane odpowiedzi na pytania: na ile jest ono częścią wielkiej wspólnoty Kościoła, otwartej na działanie Ducha Świętego oraz umacniającej swoją egzystencję poprzez uczestnictwo w sakramentach świętych? Czy doświadczenie duchowe jest spójne z życiem niektórych postaci Kościoła, w tym nade wszystko Maryi? Szczegółowe dane biblijne będą w tym rozdziale wyjaśniane z pomocą eklezjologii, sakramentologii oraz mariologii.

Rozdział szósty będzie miejscem odniesienia duchowości Apostolstwa Chorych do trzech cnót teologicznych, czyli do wiary, nadziei i miłości. Zostanie tu postawione pytanie: na ile postawy wobec cierpienia promowane przez Apostolstwo wymagają osadzenia na fundamencie wiary oraz czy to osadzenie w wierze nie stoi w sprzeczności z ludzkim rozumem i nie neguje współczesnych osiągnięć w obszarze medycyny i psychologii? Zostanie też sprawdzone, czy duchowość Apostolstwa Chorych potrzebuje podstaw w chrześcijańskiej nadziei, a jeśli tak, to czy nie staje się zarówno ono samo, jak i cała nadzieja chrześcijańska, formą utopii lub alienacji? Czy taka duchowość prowadzi do realnego postrzegania życia teraźniejszego oraz do pozytywnego spojrzenia

w przyszłość? Apostolstwo Chorych zostanie też odniesione do cnoty miłości, w niej szukając punktów wyjścia do istotnej dla wspólnoty postawy ofiarowania. To będzie rozdział o charakterze teologicznomoralnym. To w ramach teologii moralnej szeroko analizuje się cnoty teologalne i czyni się to na wskroś dynamicznie. Teologia moralna posiada bowiem „wewnętrzny wymiar duchowy, uwzględniając pełny rozwój *imago Dei*, ukryty w człowieku oraz prawa procesu duchowego, opisanego przez chrześcijańską ascetykę i mistykę”²⁴, czyli teologię duchowości.

W zakończeniu rozdziału szóstego zostanie zrealizowany ostatni etap integralnej metody personalistycznej, polegający na odkrywaniu, wyjaśnianiu i ustalaniu praw życia duchowego. W tym miejscu w oparciu o analizy antropologiczne i teologiczne nastąpi ostateczna weryfikacja trzech warunków przynależności do Apostolstwa Chorych, będących fundamentami duchowości wspólnoty. Zostaną zaproponowane pewne modyfikacje tychże warunków.

Wreszcie rozdział siódmy przedstawi miejsce Apostolstwa Chorych we współczesnym Kościele. Najpierw zostaną przeprowadzone poszukiwania odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób realizowane w Kościele duszpasterstwo chorych może podprowadzać pod Apostolstwo Chorych? W drugiej kolejności zostaną sformułowane postulaty dla współczesnego kształtu wspólnoty Apostolstwa. Będą to dwa typy postulatów, wzajemnie się przeplatających. Pierwszy będzie dotyczył zagadnień duchowych i będzie stanowił rozwinięcie ostatniego etapu integralnej metody personalistycznej, którego teologiczne zręby pojawiają się w zakończeniu rozdziału szóstego. Drugi typ postulatów będzie miał charakter bardziej pastoralny. Będzie chodziło o wskazanie praktycznych ścieżek, którymi mogłoby kroczyć współczesne Apostolstwo Chorych. Wreszcie na samym końcu zostaną wskazane obszary, w których współczesny Kościół mógłby zaczerpnąć z bogactwa teologiczno-duchowego Apostolstwa Chorych. Zasadniczo w tym rozdziale zostaną wykorzystane opracowania teologiczno-pastoralne.

---

²⁴ VS 111.